

ÇOVAN MƏHƏMMƏDİN QARS SƏFƏRİ

Qulluğunuza hardan ərz eliyim, kimnən danışım, Göyçə mahalının Ağkilsə kəndinnən, Aşix Ələsgərin qardaşı Çovan Məhəmməddən. Ustaddar dediyinə görə, Qarsnan böyük şəhərrər arasında yol çəkmək üçün hər mahaldan köməyə adamlar yığırdılar. Qars şəhərinin böyüyü olan Almurad bəy Göyçə mahalına, Səmənd ağanın üstünə də qasidnən məhtuf göndərir və onnan 100 nəfər cavan adam göndərməyi xahiş eliyir. Səmənd ağa elin-ovanın qavaxcıl, sözü keçən adamlarını yanına çağırır məsdahat eliyir. Toflaşannar Qarsa göndərmək üçün hər kənddən bir neçə cavan oğlanı, o cümlədən Məhəmmədi məsləhət görüllər. Məsdahat-məşvərətdən sonra onnar Alməmməd kişiyi çağırtdırır deyillər ki, biz belə fikirrəşmişik ki, Çovan Məhəmməd o gedən adamların üstündə ağsaqqallıx eləsin. Çünki Məhəmməd həm dilavərdir, həm də qoçax oğlandı.

Alməmməd kişi deyir:

– Bu işi mən Ələsgərə deyərəm, o neçə istəsə, elə də olar.

Ələsgər Məhəmmədi yanına çağırır deyir ki, Səmənd ağa səni Qarsa gedən adamlara böyük seşmək istiyir. O, Göyçə mahalının ən hörmətdi ağsaqqallarınınnan biridi. Onun sözünü yerə salmax olmaz.

Bəli, 100 nəfər cavan oğlan Qarsa yola düşür. Qarsda onnarı çox yaxşı qarşılıyır, hər biri üçün gözəl şərait yaradıllar. Bir neçə günnən sonra bunnar işə başdıyıllar. Bunnarın bütün bazarrığı, lazım olan alış-verişdəri Məhəmmədə tafşırılmışdı.

Bir gün Çovan Məhəmməd Qars şəhərinə çıxmışdı. O, görür kü, şəhərin adamları bir meydançaya tərəf axışıır. Birinnən soruşur:

– Əfəndim, bu camaat, nəyə görə buraya yığılır?

O deyir:

– Dağıstannan Səlmi Xuraman adında bir aşix gəlif. Qars vilayətində nə qədər aşix-şayır varsa hamısını dilitəng eli-yif, özdərini də qul kimi aparıf gedəmək. İndi axırıncı gündü kü, meydanına aşix və şayır istiyir.

– A qardaş, mən də orda iştirak eləmək istiyirəm. Məni orya qoyallarmı?

Onu biz bilmirik. Onu Almurad bəyə deyərsən.

Həmsöhbəti deyir:

– Bax odu, Almurad bəy faytonunda gəlir. Ona deyərsən.

Məhəmməd şəxsiyyətli oğlanıydı. Faytonun qavağına gəlif əl qaldırdı. Almurad bəy gördü kü, bu Qafqazdan gələn adamlardandı.

Almurad bəy dedi:

– Buyur, oğlum, nə deyirsən?

Bəy, sizdən xahiş edirəm, məni də özünüznən aparasınız.

Bəy gülümsüyüf, dedi:

– Mən getdiyim yerə bəlkə sən layix döyülsən?

– Bəy, mən yaxşı başa düşürəm ki, sən bir maraxlı yerə gedirsən?

Almurad bəy dedi:

Oğlum, orada gərək sazdan-sözdən başı çıxan adam olsun.

– A bəy, mənim də bir balaca şayırığım var, inşallah sizi utandırmaram.

Almurad bəy dedi:

– Mən onsuz da utanmışam. Mənim indiyə qədər neçə-neçə aşixlərim bağlanıf. Bir zalım dilavər ləzgi qızı Səlmi Xuraman onnarın sazdarını əlinnən alıf. Oğlum, adın nədi?

– Bəy, adım Çovan Məhəmməddi.

– Hə, yaxşı oldu. İndi də meydana çovan çıxardax.

– Bəy, inşallah səni utandırmaram.

Almurad bəy dedi:

– Onda belə eliyək. Sən çalışarsan ki, mənim gözümlün qavağında otursan. Nə vaxtkı o, meydanına şayır, aşix istədi mən səni çağıraram. Onda sən meydana gələrsən. Gəl otur faytona.

Allaha pənah deyif, meydançaya daxil oldular. Meydanda Məhəmməd gördü kü, bir dar ağacı quruluq. Bu dar ağacının yanında bir neçə aşix əllərində sazdarı, boyunlarını büküf duruflar.

Burada iki oturmax stolu varıydı. Biri qızıl zərnən yazılmış stoluydu. Çovan Məhəmməd gördü kü, bunnar bağlanan aşixlardı. Almurad bəyin başında paşalar, bəylər, ağalar oturmuşdular. Ancax Almurad bəy öz-özünə deyirdi ki, ağlim məni bitməz işə salıf. İndi də çovanı meydana çıxardası olajayix. Bir azdan sonra Səlmi Xuraman əlində sədəfli saznan meydana girdi. Camaat onu alqışdadı. Səlmi Xuraman üzünü Almurad bəyə tutuf dedi:

– Almurad bəy, indi sənin aşixlarını əsir kimi aparıf gedirəm. Yenə aşığın, şayırın varsa meydanıma çıxar.

Almurad bəy dedi:

– Onnar elə-belə aşixlarıydı. İndi sənin meydanına şayır çıxajax.

– Kimdi, o çıxsın görək?

Almurad bəy dedi:

– Çovan Məhəmməd, bir meydana gəl görək.

Səlmi Xuramanın sümüyü bir balaca sanşdı. Ürəyində dedi: bu məni nə hesav eliyir, bura çovan-çolux meydanıdı?

Bir də gördü kü, meydana bir boylu-buxunnu, ennikürəkli bir oğlan çıxdı. Oğlan, nə oğlan. Elə bil Allah əlinin boş vaxtı – könlünün xoş vaxtı xəlq eliyif onu.

Sizə onu da deyim ki, Səlmi Xuramana şayırrix hardan gəlmişdi. Səlmi Xuraman əmisi oğluna nişannı olan zaman əmisi oğlu qılinc oynadan vaxtı həlak olmuşdu. O vaxtdan Səlmi Xuramana təb gəlmişdi. İndi isə Çovan Məhəmmədi görəndə elə bildi ki, əmisi oğlu dirilif. Elə bil ki, bir almanın

yarısıydılar. Ürəyində dedi:

– Allah eliyə ki, bunda bir balaca qeyrət ola, mənim yığif-yığışdırdığım qızıl pullar buna qismət ola, üstəlik də mən.

Səlmi Xuraman bunnarı qəlbində deyirdi. Çovan Məhəmməd meydana gələndə bağlanan aşıqlar dedilər:

– Ayə, bu evi yıxılmış haradan gəldi. Sayımızın biri də artdı.

Çovan Məhəmmədnən Səlmi Xuraman əltəmən oluf görüşdülər.

Səlmi Xuraman dedi:

– Oğlan, deyişmənin şərtlərini bilirsənmi?

Çovan Məhəmməd dedi:

– Xanım, deyərsən bilərik, nə şərti!

Səlmi Xuraman dedi:

– Şərt budu ku, bağlansan dar ağacınnan asılajaxsan. İkinci şərt də budu ku, mən səni bağlasam, istəsəm boynunu vurduraram, istəsəm bağışdıyaram.

Çovan Məhəmməd dedi:

– Xanım, bunnarın hamısı sənin şərtin oldu.

Səlmi Xuraman dedi:

– Kim məni bağlasa, ixtiyarım onda olajax. İstəsə qul eliyər, istəsə boynumu vurdurar, istəsə özünü yar eliyər. Üstəlik bu mücrüdə nə qədər qızıl pul var, o da onun olar.

Bunnar razılaşdılar. Bunnar sazın zilini zil, bəmini bəm eliyif, sinələri üstə müstəkəm elədilər.

Səlmi Xuraman dedi:

– Oğlan, qavağa sən düşürsən, yoxsa mən.

Çovan Məhəmməd dedi:

– Xanım, bizim yerdə zənənə böyük hörmət var.

Səlmi Xuramanın bir balaca sümüyü sanşdı ki, bu çovan-zad deyil. Özünə güvənməsə bu belə deməzdi. Sizə onu da deyim ki, Almurad bəy bu işin necə bitməsini düşünürdü.

Səlmi Xuraman sazı sinəsinə basıf, aldı görək nə dedi:

Əcəm oğlu, de bismillah,
Ayeyi Qurannan danış.
Çəkif düsərli qılıncı,
Əntəri vurannan danış.

Aldı Məhəmməd:

Xanım, soruşma Quranı,
Mənəm pürkamaldan danış.
Qoynundu ləlin mədanı,
Simi zənəxdannan danış.

Aldı Səlmi Xuraman:

Oğlan, irahını tanı,
Danışma belə hədyanı,
Ortalığa salma qanı,
Lal kimi durannan danış.

Aldı Məhəmməd:

Sözümü sayma hədyana,
Bağrımı döndərmə qana.
Şamına ollam pərvana,
Alışif-yanannan danış.

Səlmi Xuraman üzünü Almurad bəyə tutuf dedi:

– Bu çovanına deginən bir az da ədəfli danışsın.

– Xanım, o nə dedi ki..?

Bunun deməyinnən belə çıxır k1, mən bunun üçün şamam, bu da mənim pərvanəmdi, başıma dolanır.

Dedi:

– Xanım, mən iki aşığın söhbətinə qarışası döyüləm.

Nə desəniz, neyləsəniz, o sizin öz işinizdi.

Məhəmməd dedi:

– Xanım, pərvanə şamın başına dolana bilirsə, mən cannı adam bir gözəlin başına niyə dolanmıyım?! Sənin

kimi gözəlin oduna da yanaram, belə külünə də qarışaram!

Almurad bəyin bir gülünnən min gül açıldı. Özünü saxlıya bilməyif ucadan dedi:

– Əhsən, bunnan belə sana çovan yox, alim Məhəmməd deyərəm.

Bu arada aldı Səlmi Xuraman görək nə dedi:

Sən Səlmiyə olma mayıl,
Ağlını eyləmə zayıf.
Yatıfsan, qəflətdən ayıl,
O darı qurannan danış.

Məhəmməd dedi:

– Xanım, bizdərdə dar ağacını atı, öküzü nallamax üçün qurullar.

Sən deyən biz tərəfdə keşmir. Eşit, gör mən nə deyirəm?!

Aldı Məhəmməd:

Məhəmməd deyər aşkara,
Könlüm qoyma intizara.
Dilimnən çəksələr dara,
Səlmi Xuramannan danış.

Səlmi Xuraman dedi:

– Oğlan, çox diri-diri danışırsan. Bax, o aşıqlar da sənə kimi danışırdı. İndi lal oluflar.

– Xanım, ölü olsam yüz qəbirstannıx keçmişəm, birində də məni basdırardılar.

Almurad bəy dedi:

– Xanım, indi icazə ver, birini də o desin.

Belə deyillər ki, adın nədi? Rəşid. Birni de, birni eşit.

Səlmi Xuraman dedi:

– Buyursun, desin.

Aldı Məhəmməd:

Xanım bağışda təqsirim,
Bir xam xəyala düşmüşəm.
Abdal oluf, aqlım çaşır,
Mən bu mahala düşmüşəm.

Almurad bəy dedi:

– Bu zalım oğlu nə tez yumşaldı.

Aldı Səlmi Xuraman:

Sən dilinə ver qadağa,
Qoy xam xəyala düşməsin.
Yazığın gəlsin canına,
Min dərdə, bəla düşməsin.

Məhəmməd gördü Almurad bəyin rəngi bir balaca soluf. Aldı görək sözün o biri xanəsində nə dedi:

Rəngindi dağlarda lala,
Dəhan kövsər, göz piyala.
Zənbur kimi edər nala,
Ləbində bala düşmüşəm.

Səlmi Xuraman yenə də üzünü Almurad bəyə tutuf dedi:

– Sənin çovanın yenə də zayıllıdır.

– Xanım, nə dedi ki?

Səlmi Xuraman dedi:

– Guya mənim dodağım arı şanıdı, bu da mənim dodağımıza qonuf ku, şirə çəksin.

Almurad bəy dedi:

– Mən sizin işinizə qarışmıram. Özünüz bilərsiniz.

Məhəmməd dedi:

– Ay xanım, mən bir çivin qədər də olmadım ki, şirə

yerini bilmiyəm?

Aldı Səlmi Xuraman:

Gəlifsən biyara Qarsa,
Eylə vəsiyyətin varsa,
Boynunu vurdurram tərza,
Səsin mahala düşməsin.

Aldı Məhəmməd:

Məhəmməd ərz eylər fərman,
Bulunmaz dərdinə dərman.
Bu meydandan can qurtarsan,
Bir daha qala düşməzsən.

Məhəmmədin iş yoldaşları gördülər ki, ayə, bu günorta nahara da gəlmədi. Fikirrəşdilər ki, görəsən bu zalım oğlu nə qalmağa düşdü, başına nə gəldi? Bunu bir-bir, iki-bir axtarmağa getdilər. Gördülər ki, Qarsın böyük bir meydana bütün şəhər əhli toplaşır. Məhəmməd də sinəsində saz, bir xanımla qavax-qavağa deyişir. İşarə elədilər ki, bu nədi belə? Məhəmməd işarəynən bunnarı başa saldı ki, gedin güldən-zaddan gətirin. Məhəmməd oxuduxca yoldaşları "sağ ol, Çovan Məhəmməd deyif" onu ruhlandırırıldı.

Səlmi Xuraman başa düşdü kü, bunnar Qafqazdan gələn adamlardı. Səlmi Xuraman meydanı yenə ələ alıf, qavağa düşdü.

İstiyir ki, səni qoya kamana,
Uzaq bir diyara ata gözdərim.
Günahkar qul kimi tutuf qolunna,
Aparıf Hələfdə sata gözdərim.

Aldı Məhəmməd:

Dəginən o qədər havalanmasın,

İndi tapar böyük xata gözdərin.
Mən ona astadan layla çalaram,
Süst olub, məst olub yata gözdərin.

Aldı Səlmi Xuraman:

Çağır gəlsin indi qohumun-yadın,
Yığılsın yanına əvə-əjdadın.
Alajam canını, mənəm cəlladın,
Qoymaram məqsədə yetə gözdərim.

Aldı Məhəmməd:

– Xanım, sərtlik dəhşət yaradır, bilirsənmi? Çox yekə-
lənmə. Eşit, gör, bə mən neyliyərəm.

Aldı Məhəmməd:

Axır şər danışan tapajaxdı şər,
Əyri quyu qazan özü tez düşər.
Şahmar tək çalaram üfurlüf şişər,
İstəsə yekəlik sata gözdərin.

Aldı Səlmi Xuraman:

Səlmi deyər səni al eylərəm mən,
Qiymətini qara pul eylərəm mən.
Yandırır axırda kül eylərəm mən,
Tüstünü dumana qata gözdərim.

Aldı Məhəmməd:

Məhəmməd gündüzün eyliyər geçə,
Düşərsən qiymətdən, gəlməzsən vecə,
Bir gəliş gələrəm sana indicə,
Bata əqli-huşun, çaşa gözdərin.

Səlmi Xuraman ürəyində dedi:

– Əhsən, bərəkallah, boy-buxununa görə Allah buna

qabiliyyət də verif.

Aldı görək sözün o biri xanəsində nə dedi:

Əcəm oğlu nə mərd durdun,
Sözünü mərdanə dedin,
Xof etmədin ölümünən,
Qıydın şirin cana, dedin.

Aldı Məhəmməd:

Yaranmışa ölüm haxdı,
Möhtahdı insana dedim,
Can alansan al canımı,
Sən bat nahax qana, dedim.

Səlmi Xuraman yenə də ürəyində düşündü:

– Allah əmim oğlunu mənən alsa da, qismətimə görünür elə bunu çıxardıf.

Aldı görək sözü o biri xanəsində nə dedi:

Pakım yox sultannan, xannan,
Baratım var asimannan,
Məlum ku, bezmisən kannan,
Ya sözü əfsana dedin.

Aldı Məhəmməd:

Desən canımnan əl çəkim,
Ölümən olarmı pakım.
Çoxdu dərdim, yoxdu həkim,
Yetirər dərmana dedim.

Aldı Səlmi Xuraman:

Səlmi deyər əslim xandı,

Sakinətim Dağıstandı,
Bəs sənin əslin hardandı,
And verdim qurana de, din.

Aldı Məhəmməd:

Məhəmməd Göyçə adamı,
Pərvanələr sevər şamı.
Nəslimiz şairdi hamı,
And verdin qurana, dedim.

Məhəmməd də öz-özünə fikirrəşirdi ki, görünür mənə buraya qismət çəkif gətirif. Elə bu yerdə Almurad bəy Səlmi xanıma dedi:

– Xanım, indi də qoy çovan da birini desin da...

Məhəmməd ürəyində dedi:

– Gəl yerini-yurdunu buna isnad ver. Axı, Səlmi xanım soruşdu ku, haralısan.

Başına mən dönüm, ay Səlmi xanım,
Baxça bizim yerdə, bar bizim yerdə.
Əyif budaxları bar ağaşdarı,
Heyva bizim yerdə, nar bizim yerdə.

Aldı Səlmi Xuraman:

Əfsanə danışma, ay əcəm oğlu,
Olmaz hər yetənə kar bizim yerdə.
Əfsanə danışan keçər sərinnən,
Namus bizim yerdə, ar bizim yerdə.

Aldı Məhəmməd:

Hamı dağdan uca Göyçə dağdı,
Dörd tərəfi sanki cənnət bağdı.
Laçın, tülək, tərən sar yığnağdı,
Könlün nə istəsə var bizim yerdə.

Aldı Səlmi Xuraman:

Badi-səba yeli mülkü Dağıstan,
O yerdən bac almaz nə sultan, nə xan.
İgiddərmiz cəllad kimi tökür qan,
Cəllad bizim yerdə, dar bizim yerdə.

Məhəmməd bu yerdə bığaltı qımışif dedi:

– Bəli, xanım, çox düz deyirsən. Mən gələndə
kəndimizdə sizin üç nəfər igidinizi qoyuf gəlmişəm.

Səlmi Xuraman dedi:

– Onnar nə iş görürdü orada?

Məhəmməd dedi:

– Biri qav yığırdı, biri sürtürdü, biri də qalaylıyrdı.

Bu sözdər Almurad bəyin yaman xoşuna gəldi.

Ucadan əl çalif dedi:

– Sağ ol, ay çovan qardaş. Məhəmməd aldı sözün o
biri xanəsini.

Məhəmməd dərđini yetirdin yüzə,
Az qalır müjganın bağırımı üzə,
Azrayıl donunda göründün gözə,
Olarsan çovana yar bizim yerdə.

Aldı Səlmi Xuraman:

Sən də bu Səlmini yetirdin cana,
Vurdurram boynunu düşərsən qana.
Əsir göndərəm ol Dağıstana
Çox çəkərsən ahu-zar bizim yerdə.

Məhəmmədin iş yoldaşları bir ağızdan dedilər:

– Xanım, Dağıstana yox, Göyçüyə gedəjəksən.

Səlmi Xuramana bəyan oldu ku, bunnar Göyçə adamlarıdır. Xanım özünü o yerə qoymuyuf dedi:

İndi ki, belə oldu, keçək qıfılbandə:

Sənnən xəvər alım, şair Məhəmməd,
O necə bağbandı min bir bağı var.
Bağında açılan qızıl güllərin,
Neçə butağı var, neçə tağı var.

Aldı Məhəmməd:

Al cavavın deyim, ay Səlmi xanım,
On səkkiz min aləm min bir bağıdı.
Pənci təni əba, on iki imam,
Ata-babaların yadigarıdı.

Səlmi Xuraman dedi:

– Oğlan, elmin qırx qapısı var. Onun otuzdoqquzunu
aşsan da səni birində dayandıraram.

Çovan Məhəmməd dedi:

– Xanım, elə açar var ki, qırx qapıya da düşür. Sənin
onnan xəvərin varmı?

Aldı Səlmi Xuraman:

O, kimi yerdən göylərə getdi,
Ərş üzünən nə gətirdi, nə götdü.
Sütünsüz qurulan hansı meçitdi,
İçində neçə min şam-çırağı var.

Aldı Məhəmməd:

Məhəmməd səmada çəkdi zəhməti,
Gətirdi dəlili, həm nəsihəti.
Yüz iyirmi dörd min nəbi dünya hikməti,
Rəsulu əmbiya həm çırağı var.

Səlmi Xuraman ürəyində dedi:

– Gəl, Məhəmmədə işarə elə ki, mən eşq əhli yox, dərd
əhliyəm.

Dərd sinəmdə qaynıyıfıdı, daşıfıdı,
Qəzanın qədəri həddən aşıfıdı.
Səlmi deyər ağıl başdan çaşıfıdı,
Fələyin sinəmdə köhnə dağı var.

Məhəmməd ürəyində dedi ki, mənim indiyə kimi
ömrüm mənasızıydı. Ömrüm bu günnən sonra mənalı
keçəjək. Gəl bunu söznən Səlmi Xuramana işarə elə.

Alır Məhəmməd görək nə deyir:

Dünya işrətinən gözüm doyufdu,
Zalım fələk bağrım başın oyufdu.
Yazıx Məhəmmədi məlul qoyufdu,
Vəfasız ömrümün cavan çağıdı.

Almurad bəy dedi:

– Səlmi Xuraman, günü axşam elədik. İndi də qoy Ço-
van Məhəmməd də bir müəmma desin, sən cavaf ver.

Səlmi Xuraman dedi:

– Buyursun, desin:

Aldı Məhəmməd:

Sənnən xəvər alım, ay Səlmi xanım,
Əvvəl de Quranın ayəsi nədi?
Neçə əyləncəsi, neçə dadı var?
Cəsədin içinin mayəsi nədi?

Məhəmməd sazı sinəsinnən qoltuğuna keçirif gülə-
gülə dedi:

– Səlmi xanım, dilin topux çalması. Cavaf gözdüyü-
rəm.

Səlmi xanım dedi:

– Bir neçə ala qarğıya mən həmişə bircə sapand daşı
atıram. Sözü'nün o biri xanəsini de.

Bütün məclis əhli gördü kü, xanım yaman yerdə ilişif.
Bağlanan aşıxlar allaha əl açif yalvarırdılar k1, ya rəbb
çovan Məhəmmədə özün sur ver ki, bizi bu arvadın əlinnən
qurtarsın.

Məhəmməd aldı sözünün o biri xanəsini:

O kimiydi, hardan aldı ağvanı?
O kimiydi gəzdi Turun dağını?
O kimiydi gördü cənnət bağını?
Meyvəsi nə rəngdi, payəsi nədi?

Məhəmmədə hax verifdi baratın,
O kimiydi tutuf ölkənin qatın?
De, harda qurdurur öz imarətin?
Torpağı nə rəngdi, qayəsi nədi?

Sözə cavaf tapmadığını görən Səlmi Xuraman yorğun
maral kimi pərişan durdu. Məhəmmədin biyar yoldaşdarı
Qarsın bağlarında gül qoymadılar. Dəstə-dəstə yoluşduruf,
Səlmi Xuramana verdilər. Səlmi Xuramanın müxəddər
baxışdarı çovan Məhəmmədin ürəyini para-para elədi.
Onun pərişən baxışdarına dözə bilmiyən Məhəmməd sazını
köksünə sıxıf aldı görək nə dedi:

Elə qəfil atdın göz müjganını,
Demədinmi mana yara yetirər.
Yar sevənnər canın qoyar yolunda,
Ya ölər, ya əlin yara yetirər.

Bəddi mənə namus, qeyrət, az arım,
Bəxtim çəkdi çox şan tutdu az arım.
Üzün gördüm qalmaz dərdim-azarım,
Təbib qarşı gələr, yara gətirər.

Hax nəzərin Məhəmməddən kəsmədi,
Yar qəddinə yaraşannar kəsmədi.
Mərdin qaydasıdı, basdı kəsmədi,
Namərd təpə-dırnax yara yetirər.

Bəli, söz tamama yetdi. Almurad bəy əmr elədi ki, faytonnarı bəziyif, Çovan Məhəmmədnən Səlmi Xuramanın şirin şərvəndini Qars şəhərində paylasınnar. Səlmi Xuraman aşkarda, gizdində, nə ki pulu, qızılı varıydı Məhəmmədin qavağına qoyuf dedi:

– Bu günnən mən sənin ixtiyarındayam. İstiyirsən qul elə, istiyirsən yar.

Məhəmməd dedi:

– Elə demə, qul nədi, sən mənim Tanrı payımsan. Ömrümün-günümüz bəzəyisən.

Almurad bəy Məhəmmədnən Səlmi Xuramana gözəl bir toy elədi. İki nöycavanı bir-birinə qovuşdurdu. Toyun aşığı sazını sinəsinə basıf məclisi bu duvaqqapmaynan tamamladı.

Bu gün bir gözəl görmüşəm,
Məni cannan elədi.
Kirpiyi keçdi sinəmnən,
Bağrımı şan-şan elədi.
Şəriətdə yox, qanunda yox,
Nahax yerdən qan elədi.
Məni bu zalım balası,
Lap Şeyxi-Sənan elədi.

Axı, bu fələk əlinnən,
Gəlmiyim dada, neyniyim.
Həsərət ölən aşıqləri,
Salmıyım yada, neyniyim.
Danışiram dərd əlinnən,

Yanıram oda, neyniyim.
Məcnun kimi səhralarda,
Halım pərişan eylədi.

Aqil, gəl qəm eyləmə,
Hər Leylinin naharı var.
Hər gejələr sübh olajax,
Hər çillənin baharı var.
Dara düşsən dada yetər,
Səni yaradan tanrı var.
Yusif quyudan çıxajax,
Misir kimi bazarı var.
Yusifin köynəyini,
Yaquba dərman eylədi.